

Откъс от книгата

Любимата формула на Професора Йоко Огава

Аз и синът ми го наричахме Професора. А той наричаше сина ми Рууто, понеже главата му отгоре бе плоска, досущ като знака за корен квадратен.

– Я виж ти, какъв буден ум се е насъбрал тук! – казваше Професора, галейки го по главата, без да се притеснява, че ще разроши косата му. Синът ми, който винаги носеше шапка, за да се предпази от закачките на приятелите си, плахо свиваше рамене.

– Ако го използваме, можем да открием истинското значение на безкрайните, както и на непознатите за нас числа...

Професора очертаваше с показалеца си следната фигура в ъгъла на потъналото в прах бюро:

√

Сред неизброимите неща, които аз и синът ми научихме от него, смисълът на корен квадратен заема едно от челните места. На Професора, който вярваше, че устройството на света може да бъде изразено с езика на числата, думи като неизброими сигурно не му бяха особено приятни, но пък как ли по друг начин да ги наречем? Научихме за огромни прости числа, съставени от стотици хиляди цифри, за най-голямото число, използвано в математическо доказателство и вписано в „Книгата на Гинес“, за математически идеи, прекрачващи отвъд безкрая, ала колкото и подобни примери да изредя, те не биха могли да се сравнят с пълноценното време, прекарано с Професора. Ясно си спомням деня, когато тримата изпробвахме магическия ефект от това, да вмъкнеш число под знака за корен квадратен. Април тъкмо беше започнал, вечерта бе дъждовна. В притъмнелия кабинет светеше електрическа крушка, захвърлената от сина ми ученическа раница се бе преобърнала върху килима, през прозореца се виждаха натезжалите от дъжд цветове на кайсията.

Не винаги и не във всяка ситуация Професора очакваше да чуе от нас правилния отговор. Радваше се, когато, не можейки да отвърнем, вместо да потънем в мълчание, подхвърляхме отчаяни и необмислени грешни отговори, а ако от тях произлизаха нови въпроси, надграждащи първоначалните, беше още по-щастлив. Влагаше свой уникален смисъл

Откъс от книгата

Любимата формула на Професора Йоко Огава

в понятието вярна грешка и това успяваше да ни вдъхне увереност именно след като дълго и безрезултатно си бяхме блъскали главите над определена задача.

– Добре... а сега дали да не пробваме да намерим корен квадратен от -1 ? – казваше той. – Умножаваме дадено число по същото число, за да получим -1 , нали така?

Синът ми, който най-сетне тъкмо бе стигнал до дробите в училище, след почти 30-минутната лекция на Професора вече приемаше съществуването на числа, по-малки от 0. В главите ни изплува образът на $\sqrt{-1}$. Корен квадратен от 100 е 10, корен квадратен от 16 е 4, корен квадратен от 1 е 1. Следователно корен квадратен от -1 е...

Професора никога не ни пришпорваше. Повече от всичко обичаше да ни наблюдава, придобили задълбочено изражение, потънали в размисли над задачата.

– Май няма подобно число... – плахо продумах аз.

– О, не! То е ето тук – каза той, сочейки гърдите си. – Тъй като е много свенливо, не се показва на места, където може да бъде видно, но неизменно е в сърцата ни, крепи света с малките си ръце...

Ние пак замълчавахме и мислите ни се рееха около представата за незнайно място, където корен квадратен от -1 с все сили протяга ръце... Чуваше се единствено шумът на дъжда. Синът ми докосваше главата си с ръка, сякаш за да се увери отново във формата на знака за корен квадратен.

Ала все пак Професора не беше човек, който само ни учеше. Бе скромнен по отношение на нещата, които не разбираше, и по свенливост изобщо не отстъпваше на корен квадратен от -1 . Когато ме викаше за нещо, неизменно започваше с думите: „Много съжалявам за безпокойството... бихте ли...“.

Например дори и ако просто искаше да наглася таймера на малката фурна на три минути и половина, не забравяше да добави: „Много съжалявам за безпокойството, но...“. В мига, в който завъртах копчето, Професора любопитно протягаше шия и се втренчваше във фурничката чак докато филията му се препечеше. Гледаше с такова възхищение,

Откъс от книгата

Любимата формула на Професора Йоко Огава

сякаш неотклонно наблюдаваше как демонстрираното от мен доказателство постепенно се доближава към някаква глобална истина и тази истина е не по-малко значима от Питагоровата теорема.

* * *

Беше март 1992-ра, когато от Агенцията за домашни помощници „Акебоно“ ме изпратиха на работа при Професора. По онова време бях най-младата сред помощниците, регистрирани в агенцията на едно малко градче на брега на вътрешното море Сето, но вече имах зад гърба си повече от десетгодишен опит. През тези години бях успяла да се сработя с какви ли не работодатели и гордо можех да се нарека професионалист по отношение на домакинската работа. Не се жалвах на директора на Агенцията, дори и да ме разпределяха при трудни клиенти, тактично избягвани от колегите ми.

Колкото до Професора, само като погледнах клиентския му картон, ми стана ясно, че си имам работа с тежък случай. Ако поради оплакване, подадено от наемащата страна, помощницата биваше сменена с друга, то на гърба на картоната следваше да бъде положен син мастилен печат с формата на звезда. Върху картоната на Професора съзрях цели девет звезди. Това беше най-големият рекорд, на който бях попадала дотогава.

Когато отидох в дома му за интервюто, бях посрещната от елегантно облечена, слаба възрастна дама. Боядисаната ѝ в кестеняв нюанс коса бе прибрана, носеше плетена рокля и в лявата си ръка държеше черен бастун, за да се подпира.

– Задължението ви ще бъде да се грижите за моя девер – каза тя.

В първия момент не успях да схвана каква е връзката между Професора и възрастната дама.

– Досега никой не се е задържал задълго... И аз, и деверът ми сме крайно затруднени. Всеки път когато дойде нов човек, трябва да започваме всичко отначало... Толкова е затормозяващо!

Най-сетне разбрах, че под „девер“ тя всъщност има предвид брата на съпруга си.

Откъс от книгата

Любимата формула на Професора Йоко Огава

– Не искам да се върши нещо кой знае колко сложно: от понеделник до петък да се идва сутрин в одинайсет, да се приготвя обядът, да се почиства къщата, да се напазува и да се приготвя вечерята, след което да си тръгнете в седем. Нищо повече от това.

Докато произнасяше думата девер, в тона ѝ се долавяше някаква колебливост. Независимо от сдържаните маниери, лявата ѝ ръка не намираше покой и нервно въртеше дръжката на бастуна. Въпреки че се стараяше да избягва погледа ми, от време на време тя втренчваше в мен очи, издаващи предпазливост.

– Подробните изисквания са описани в договора, който внесох в Агенцията. Във всеки случай не бих си позволила никакви оплаквания, стига да му се помогне да има съвсем обикновено ежедневие, подобно на всички останали.

– А вашият девер... той сега къде е? – попитах аз, след което възрастната дама посочи с върха на бастуна си към самостоятелна постройка в дъното на вътрешния двор.

Отвъд грижливо подкастрирания жив плет от яркочервена фотиния, през листата на гъсто избуяла растителност надничаше червеникавокафяв аспиден покрив.

– Не ви е позволено да ходите от постройката до главната къща. Работното ви място е само и единствено домът на девера ми. Откъм улицата, от северната страна има отделен вход – достатъчно е да използвате него. Всички проблеми, предизвикани от моя девер, следва да бъдат разрешавани на територията на постройката. Разбирате, нали... Това е единственото условие, което разчитам да бъде стриктно съблюдувано.

И леко почука с бастуна си.

На фона на лишените от здрав разум изисквания на предишните ми работодатели, като например да разпускам косата си, след което да я връзвам всеки ден с различен цвят панделка, топлината на чая да е точно седемдесет и пет градуса – ни повече, ни по-малко, всеки път, щом Венера се изкачи на небосклона, да долепям длани и да се моля, сегашното условие не ми се стори особено трудно.

Откъс от книгата

Любимата формула на Професора Йоко Огава

– Бих ли могла да се видя с девера ви?

– Не е необходимо.

Така категорично ми отказа, че ме обзе чувството, сякаш бях изрекла обидна дума, която нямаше как да върна назад.

– Дори и да се срещне с вас днес, до утре вече напълно ще ви е забравил. Затова няма и смисъл.

– И това ще рече, че...

– Нека ви го кажа направо: той има затруднения с паметта. Не че страда от деменция. Като цяло, функцията на мозъчните му клетки не е нарушена. Преди седемнайсет години обаче една много малка част от мозъка му беше увредена и деверът ми загуби способността да запаметява нови неща. Причината е, че претърпя автомобилна катастрофа и удари главата си. Натрупването на паметта му спря окончателно през 1975-а. И оттогава, даже и да се опита да акумулира нови спомени, те веднага се разпадат. Макар и да помни теоремата, открита от него преди трийсет години, не си спомня какво е било менюто на вчерашната му вечеря. Образно казано, ситуацията е подобна на това, в главата му да бъде поставена осемдесетминутна видеокасета и когато върху нея се записва повторно, записаното преди да се изтрива малко по малко. Деверът ми може да помни не повече от осемдесет минути – точно един час и дващест минути.

Личеше си, че много пъти бе повтаряла все същото разяснение – говореше гладко, без нито веднъж да се запъне, без да влага някаква емоция.

Трудно ми бе да си изградя реална представа какво означава осемдесетминутна памет. Разбира се, многократно се бях грижила за болни хора, но изобщо няхах идея как този опит би ми помогнал. Уви, вече постфактум, в съзнанието ми изплува дългата редица сини звезди печати в клиентския му картон...

Доколкото можех да преценя от главната къща, постройката беше притихнала, не се долавяха знаци за човешко присъствие. Насред живия плет от фотиния се виждаше старинна врата, водеща към частта, в която се намираше постройката. Като се вгледах по-внимателно,

Откъс от книгата

Любимата формула на Професора *Йоко Огава*

забелязах, че бе заключена със солиден катинар, целият покрит с ръжда и птичи изпражнения, в който какъвто и ключ да вкараш, едва ли вече би го отключил. – Добре тогава, очаквам ви вдругиден, в понеделник. Нали нямате възражения? – отсече тя с тон, неоставящ никакъв шанс за допълнителни въпроси.

Ето така станах домашна помощница при Професора.